

Het lijden der ambtenaar

Renkema, J.

Published in:
Management & Bestuur

Publication date:
2000

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Renkema, J. (2000). Het lijden der ambtenaar. *Management & Bestuur*, febr. 2000, 16-16.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright, please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Het lijden der ambtenaar

Jan Renkema

T
taal

Ambtenaren moeten het altijd ontgelden. Ook als men niets weet te kritiseren, dan nog worden ze gekapitteld: over hun taalgebruik. Door ambtenaren zou zo vaak van de lijdende vorm gebruik gemaakt worden. En een lijdende vorm moet altijd vermeden worden. Nonsens. Een lijdende vorm is een prachtvorm, hij moet alleen met beleid worden gebruikt. (In deze alinea werd vijf keer de lijdende vorm gebruikt, inclusief deze.)

Onlangs maakte ik een discussie mee over ambtelijk taalgebruik. Het ging over een moeilijke standaardbrief die werd afgesloten (ha, alweer een lijdende vorm!) met de volgende zin:

Een verslag van dit gesprek wordt u te zijner tijd toegestuurd.

De vertegenwoordiger van de afdeling Voorlichting beweerde met grote stelligheid dat de lijdende vorm vervangen moest worden door de bedrijvende vorm. Ik zag de verantwoordelijke ambtenaar dankbaar kijken, blij dat zij iets kon doen om haar goede wil te tonen. Ze schreef: *Een verslag van dit gesprek zal ik u te zijner tijd toesturen.*

“Taal is net als

de politiek:

er is nooit nooit”

Toen begon de aarzeling. “Ja”, zei ze, “over een tijdje werk ik misschien niet meer op deze afdeling, maar ik moet deze brief nu wel zelf ondertekenen. Staat het dan niet gek als mijn opvolger dat verslag toestuurt?” Na enig heen-en-weer-gepraat werd beslo-

ten de zin als volgt te verbeteren.

Een verslag van dit gesprek zal ik of mijn opvolger u te zijner tijd toesturen.

Iedereen keek voldaan. De zin was actiever geformuleerd en bovendien preciezer. De burger werd een goede dienst bewezen. – Was dat maar waar! Twee verbeteringen zijn hier twee verslechtingen. Gewoon onkundig gepeuter! Waar gaat het in de voorbeeldzin om? Het gaat erom dat de ontvanger het verslag krijgt toegestuurd. Wie dat doet, doet niet ter zake. En het is volstrekt overbodig om de ontvanger van deze brief te informeren over eventuele opvolgingskwesties. Dat kan altijd nog als dat van belang is.

Het is zo jammer. Men wriemelt aan wat kleinigheden, maar ziet niet waar de zin in de fout gaat. Hoe heette dat vroeger? “Men zeeft de mug uit de wijn, maar slikt de kameel door.” Als een ambtenaar zich echt in de ontvanger van deze brief verplaatst, dan moet toch de gedachte kunnen postvatten dat het voor de ontvanger belangrijk kan zijn om te weten wannéér het verslag wordt toegestuurd. Wat betekent “te zijner tijd”? Waarom de ontvanger in het ongewisse laten? Als men geen tijdstip kan noemen, schrap dan deze drie woorden. Als men wel een tijdstip kan noemen, noem dat dan ook; bijvoorbeeld “over een week of drie”. Dit terzijde, er zijn ook ambtenaren die durven schrijven “te zijner tijd of iets later”, maar die ambtenaren mogen nooit meer schrijven. De lijdende vorm, ach waarom wordt daar zoveel aandacht aan besteed! Waarom wordt niet eerst nagegaan waar de lezer behoefte aan heeft. Het advies “gebruik nooit de lijdende vorm” zou niet meer opgevolgd moeten worden. Waarom hebben wij in onze taal zo’n vorm? Bij-

voorbeeld omdat wij die nodig hebben als we willen uitdrukken dat de persoon die iets doet, er niet toe doet.

Er is nog een reden waarom het advies “gebruik nooit” niet moet worden opgevolgd. Er is geen enkele taalregel zonder uitzondering. Het is net als in de politiek. Ook in taalgebruik is er nooit nooit.

Misschien wordt het tijd om de lijdende vorm wat creatiever te gebruiken. Bijvoorbeeld zoals die keer in de jaren na W.O. II in Praag, toen de Tsjech Masaryk door de communisten gevangen werd genomen. Masaryk kwam aan zijn einde in de gevangenis. De communisten zeiden dat hij zelf de dood had verkozen door uit het raam te springen, maar zijn medestanders geloofden dat niet. Helaas konden zij niet in het openbaar hun mening geven. Of toch wel? Het verhaal gaat dat een Praagse krant een dag na de dood van Masaryk opende met de volgende kop: *Masaryk werd gesprongen.* ☞

Prof. dr. J. Renkema doceert tekstwetenschap aan de Katholieke Universiteit Brabant en is bijzonder hoogleraar Taalverzorging. Hij is tevens auteur van onder andere de Schrijfwijzer.